

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ПОЛІПШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

У статті досліджено напрями підвищення ефективності інвестиційної діяльності та заходи державної інвестиційної політики щодо поліпшення інвестиційного клімату.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційний клімат, інвестиційний процес.

I. Вступ

Вирішення завдань побудови нової демократичної суспільно-політичної системи пов'язане з необхідністю структурної перебудови економіки, яка потребує формування та реалізації ефективної інвестиційної політики. На сьогодні до інвестиційної політики висуваються досить жорсткі вимоги, оскільки вона має являти собою такий управлінський інструмент, який не просто реагує на зміни, що відбуваються, а враховуючи існуючі характеристики інвестиційної привабливості країни, регіонів та галузей, працюючи на їх покращання, поєднує вирішення проблем інвестиційної сфери з досягненням перспективних цілей соціально-економічного розвитку [4].

Виходу української економіки з інвестиційної кризи сьогодні багато в чому перешкоджає відсутність у країні необхідних обсягів внутрішніх фінансових ресурсів для інвестиційної діяльності. Проблема підвищення інвестиційної активності і реконструкції економіки не може бути вирішена тільки за рахунок значного збільшення масштабів державного інвестування через високий рівень "зв'язаності" обмежених бюджетних інвестицій невідкладними завданнями інвестиційної підтримки життєво необхідних виробництв і необхідності здійснення ряду некомерційних (безприбуткових) інвестиційних проєктів соціальної сфери.

Необхідність підвищення ефективності інвестиційної діяльності на сучасному етапі економічних трансформацій в Україні є найбільш актуальною темою наукових досліджень.

У сучасних умовах означеній проблемі присвячені праці В. Бочарова, П. Гамана, Б. Губського, А. Колосова, М. Корецького, М. Крейніної, С. Майстро, О. Мачульської, М. Найденової, М. Чумаченка, І. Ямпольської та інших учених.

Але питання розвитку інвестиційного процесу та формування сприятливого інвестиційного клімату на регіональному рівні є недостатньо вивченим.

II. Постановка завдання

Метою статті є дослідження напрямів підвищення ефективності інвестиційної діяльності та визначення шляхів активізації залучення інвестицій на регіональному рівні.

III. Результати

Інвестиційна діяльність – це не просто вкладення наявних ресурсів з метою отримання прибутку, це важлива складова міжнародного руху капіталу, яка здатна забезпечити міграцію капіталу з однієї країни в іншу, а також прискорювати цю міграцію в одних сферах світового господарства та уповільнювати – в інших [8].

На активність інвестиційної діяльності в країні впливає її інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість. Чим вища в рейтингу інвестиційна привабливість країни чи об'єкта інвестування, тим швидше та у більших обсягах будуть надходити інвестиції. Таким чином, можна стверджувати, що інвестиційний клімат та інвестиційна діяльність у країні тісно пов'язані між собою. На стан інвестиційного клімату в країні впливає безліч факторів, однак формування сприятливого інвестиційного клімату є визначальним завданням державної політики у сфері інвестиційної діяльності.

Інвестиційний клімат являє собою сукупність чинників, які бере до уваги інвестор, приймаючи рішення щодо здійснення інвестицій. У законодавчих актах інвестиційний клімат визначають як сукупність економічних, правових, регуляторних, політичних та інших факторів, які, в кінцевому підсумку, визначають рівень ризику капіталовкладень і можливість їх ефективного використання [2].

Рейтинг національних та регіональних економік, галузей, підприємств за індексом інвестиційного потенціалу або індексу ризику є узагальнювальним показником інвестиційного клімату країни. Тому розглянемо інвестиційний клімат як систему макроекономічних показників соціально-економічного розвитку як країни в цілому, так і її регіонів.

У I півріччі 2011 р. порівняно з відповідним періодом 2010 р. реальне зростання ВВП в Україні становило 4,4–4,5%, Білорусії – 11%, Узбекистані – 8%, Таджикистані – 6,9%, Кирги-

зстані – 5,5%, Росії – 3,9%, Азербайджані – 0,9%. Зростання виробництва в експорторієнтованих галузях було таким: у металургійній промисловості – 11,4%, хімічній та нафтохімічній промисловості – 19,1%. Також відбувалось збільшення виробництва неметалевої мінеральної продукції – на 13,2%; обробленої деревини та виробів з деревини, крім меблів, – на 12,9%; легкої промисловості – на 11,4%; целюлозно-паперового виробництва, видавничої діяльності – на 1,1% [3].

Що стосується інвестиційної діяльності, то у I півріччі 2011 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 2,79 млрд дол. США прямих іноземних інвестицій. Станом на 01.07.2011 р. загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в Україну (кумулятивно), з урахуванням його переоцінювання, втрат, курсової різниці, становив 47,2 млрд дол. США, що в розрахунку на одну особу дорівнює 1033,2 дол. США.

Обсяги залучення інвестицій в основний капітал підприємств України у I півріччі 2011 р. становлять 65,1 млрд грн, тобто 115,9% до відповідного періоду 2010 р.

Головним джерелом фінансування інвестицій в основний капітал, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у I кварталі 2011 р. освоєно 62,4% капіталовкладень [3].

Що стосується регіонів України, то тут спостерігається непропорційний розподіл обсягів залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та інвестицій в основний капітал (ІОК). До восьми регіонів: Дніпропетровської, Харківської, Донецької, Київської, Львівської, Одеської, Запорізької областей, АР Крим та м. Київ – надходить найбільша частка іноземних інвестицій – 89,2% усіх залучених прямих іноземних інвестицій.

Аналіз макроекономічних показників розвитку України у I півріччі 2011 р. свідчить про поступове зростання обсягів промислового та сільськогосподарського виробництва, внутрішнього ринку та нарощування обсягів експорту. Це сприяє поліпшенню інвестиційного клімату, в тому числі інвестиційного потенціалу, та зниженню інвестиційних ризиків, що створює можливість ефективного інвестування для потенційних інвесторів [7].

Україна дуже зацікавлена у припливі прямих інвестицій, оскільки вони не збільшують зовнішній борг, а навпаки, сприяють одержанню коштів для його погашення, забезпечують ефективну інтеграцію національної економіки у світову завдяки виробничій та науково-технічній кооперації, слугують джерелом капіталовкладень, причому у формі сучасних засобів виробництва, залучають вітчизняних підприємців до передового господарського досвіду [10].

Усупереч істотним зусиллям у формуванні відповідних організаційно-економічних і правових принципів зміцнення інвестиційного клімату, міжнародні експерти відзначають зниження

інвестиційної привабливості України. За версією Economist Intelligence Unit (EIU), Україна за показниками якості бізнес-середовища посідає 75-те місце серед 82 країн. Незважаючи на прогнози цієї організації щодо певного зростання рейтингу протягом 2007–2011 рр. (на п'ять позицій), Україна і надалі істотно відстає від ключових конкурентів за обсягами іноземних інвестицій на світовому ринку [5].

Головним завданням для України при залученні необхідних для структурної перебудови економіки держави іноземних інвестицій є створення таких умов щодо іноземного інвестування, які б при гарантуванні засад економічної безпеки держави одночасно забезпечували максимальне зближення інтересів держави з інтересами іноземних інвесторів.

Для збільшення обсягів та оптимізації структури іноземного інвестування необхідно підвищити привабливість інвестиційного середовища та створити відповідно до ринкових засад механізму взаємодії іноземного інвестора й органів державної влади державний апарат.

Для цього необхідно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на докорінне поліпшення інвестиційного клімату в країні. Сприятливий інвестиційний клімат в Україні має забезпечити захист інвестора від інвестиційних ризиків.

Іноземний капітал може мати доступ у всі сфери економіки (за винятком тих, що перебувають у державній монополії) без шкоди для національних інтересів. Галузеві обмеження повинні поширюватись тільки на приплив прямих інвестицій у галузі, пов'язані з безпосередньою експлуатацією національних природних ресурсів (наприклад, трубопроводи, видобувні галузі, придбання у власність землі), у виробничу інфраструктуру (енергомережі, дороги тощо), телекомунікаційний та супутниковий зв'язок, галузі ВПК. Такі обмеження закріплені в законодавствах багатьох розвинутих країн.

У перелічених галузях доцільно використовувати альтернативні прямим іноземним інвестиціям форми залучення іноземного капіталу. Це можуть бути зарубіжні кредити та позики. Хоча вони й збільшують тягар державного боргу, залучення їх є виправданим, по-перше, з погляду національних інтересів, а по-друге, завдяки швидкій окупності капіталовкладень у названі сфери. Проте для цього потрібно створити ефективну систему управління та контролю за їх використанням. Альтернативою прямим іноземним інвестиціям може стати одержання фінансових ресурсів та прогресивних технологій шляхом підписання компенсаційних угод на бартерній основі. Перспективним напрямом є залучення у стратегічні галузі приватних портфельних інвестицій [10].

До чинників, які реально можуть впливати на активізацію залучення іноземних інвестицій в економіку України, належать: підвищення рівня розвитку продуктивних сил та поліпшення стану ринку інвестицій; стабілізація правового поля

держави (законодавчої бази); інтеграція політичної волі усіх гілок влади; нормалізація стану фінансово-кредитної системи; підвищення пріоритетності статусу іноземного інвестора; підвищення інвестиційної активності населення [1].

При цьому необхідно пам'ятати, що зарубіжний інвестор у країні, що приймає, займається бізнесом, тому принципово важливо визначитися з тим, де наші інтереси збігаються з інтересами потенційних інвесторів, виявити тенденції еволюції ринку інвестиційних ресурсів.

Різні країни, за умов їх диференціації за можливостями та умовами економічного розвитку стосовно іноземного капіталу, дійсно мають багато спільного. Та головне тут полягає в тому, що іноземні інвестиції в економіку тієї чи іншої країни стають своєрідним каталізатором прискореного економічного та соціального розвитку. При цьому неправильно було б робити акцент тільки на створенні на базі іноземних інвестицій якого-небудь нового виробництва, хоча це теж дуже важливо. Але ще важливішою є роль таких інвестицій як фактора, який активізує включення в господарський процес природного, виробничого та трудового потенціалу, що раніше погано використовувався. Іноземний капітал, який органічно поєднується з національними зусиллями та ресурсами, генерує за принципом ланцюгової реакції високий інтегральний ефект на основі застосування більш прогресивних засобів праці, підвищення кваліфікації робітників та покращення використання наявних виробничих ресурсів [1].

У вирішенні проблеми підвищення інвестиційної активності в регіоні найважливіше значення має не інвестиційний потенціал, а інвестиційний клімат. У багатьох країнах при сприятливому інвестиційному кліматі господарюючі суб'єкти залучають необхідні інвестиційні кошти навіть за несприятливих стартових умов. Державні й національні програми та політика можуть створити такий інвестиційний клімат у країні, за якого суб'єкти господарської діяльності можуть досягти найкращих результатів щодо нагромадження інвестиційного потенціалу й однієї з найвищих у світі інтенсивності процесу капіталовкладень.

Головним завданням на короткострокову перспективу є підготовка необхідної правової й організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення інвестиційного клімату та формування основи збереження і нарощування конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Для цього необхідно здійснити ряд першочергових заходів з послідовного деполітизування економіки, формування єдиних стратегічних цілей і послідовності економічних реформ, незмінних при приході до влади будь-яких політичних команд, забезпечення незмінності і гарантованості захисту ринкових прав і свобод інвестора, а саме:

- необхідно розробити план дій щодо забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в межах проголошених пріоритетів соціально-економічного розвитку, залучити

до його розробки й обговорення широке коло експертів, науковців, представників органів державної влади і бізнесу;

- розробити регіональні плани підвищення інвестиційної привабливості областей з урахуванням особливостей їх поточних рейтингів інвестиційної привабливості, забезпечити державний моніторинг їх виконання як одного з критеріїв успішності діяльності місцевих державних адміністрацій;
- поширити реалізацію обласними державними адміністраціями навчальних програм серед бізнесменів з підготовки інвестиційних пропозицій, складання інвестиційних бізнес-планів, юридичного супроводу інвестиційних проектів, управління інвестиційними проектами. Передбачити механізми надання державою послуг з підвищення кваліфікації й атестації фахівців у сфері інвестиційної діяльності;
- істотно розширити спектр заходів конкурентної політики, зокрема щодо запобігання антиконкурентним діям національних та іноземних інвесторів на українському ринку, удосконалити методики і критерії виявлення проявів недобросовісної конкуренції з урахуванням реалій сучасної української економіки;
- підготувати перелік заходів з посилення відповідальності представників органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування при здійсненні корупційних та інших дискримінаційних дій стосовно інвесторів;
- поширити практику укладання прозорих угод між інвесторами і владою щодо взаємних зобов'язань у сфері конкурентної поведінки бізнесу й конкурентної політики держави на певних ринках на визначений середньо- і довгостроковий період часу.

Тільки такі методи, можливо, утримають нашу країну на плаву, а підвищити привабливість України і поліпшити інвестиційний клімат може тільки цілеспрямована робота в цьому напрямі, і важливу роль у цьому має відіграти уряд країни [6].

Усе зазначене передбачає, що заходи для зміни інвестиційної ситуації в країні та в регіонах необхідно спрямовувати на нейтралізацію факторів, що протидіють інвестиційній активності.

IV. Висновки

Отже, можна зробити висновок, що головною проблемою розвитку інвестиційної діяльності України є недостатність внутрішнього інвестиційного потенціалу, що приводить до пошуку альтернативних джерел залучення зовнішніх фінансових ресурсів як усередині країни (банківські кредити), так і за її межами (іноземні інвестиції).

Тому необхідно розробляти та впроваджувати ефективну державну інвестиційну політику, що приведе до активізації інвестиційної дія-

льності, а значить, і до покращення інвестиційного клімату країни в цілому.

Список використаної літератури

1. Абрамович І.В. Напрями активізації державної політики щодо залучення іноземних інвестицій в економіку України / І.В. Абрамович // Економіка та держава. – 2006. – № 9. – С. 25–27.
2. Інвестиційний клімат // Державне агентство України з інвестицій та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.in.gov.ua/index.php?get=212>.
3. Офіційний сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Підвищення ефективності інвестиційної діяльності в регіоні : метод. рек. / [авт. кол.: А.О. Дегтяр, Р.Г. Соболев]. – К. : НАДУ, 2010. – 40 с.
5. Програма розвитку інвестиційної діяльності на 2002–2010 роки : затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2001 р. № 1801 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>.
6. Сиволап Л.А. Повышение эффективности управления инвестиционными процессами в Украине / Л.А. Сиволап // Вісник Донецького університету. Серія В: Економіка і право. – 2005. – № 1. – С. 106–111.
7. Томарева В.В. Оцінка інвестиційного клімату України та її регіонів / В.В. Томарева // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво : науково-виробничий журнал. – 2011. – № 4. – С. 56–61.
8. Череп А.В. Інвестиційна діяльність в Україні: стан та шляхи її активізації [Текст] / А.В. Череп, Г.І. Рурка // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво: науково-виробничий журнал. – 2011. – № 3. – С. 48–52.
9. Шосталь С.О. Активізація інвестиційного процесу в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання / С.О. Шосталь // Статистика України. – 2008. – № 3. – С. 119–122.
10. Ямпольська І.М. Фактори перешкоди впливу іноземних інвестицій в Україну / І.М. Ямпольська // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво: науково-виробничий журнал. – 2006. – № 2. – С. 291–293.

Стаття надійшла до редакції 13.06.2012.

Косенко А.В. Пути совершенствования государственной политики по улучшению инвестиционного климата

В статье исследованы пути повышения эффективности инвестиционной деятельности и меры государственной инвестиционной политики по улучшению инвестиционного климата.

Ключевые слова: *инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционный климат, инвестиционный процесс.*

Kosenko A. Ways of perfection of public policy are in relation to improvement of investment climate

In the article investigational directions of increase of efficiency of investment activity and the events of public investment policy are certain in relation to the improvement of investment climate.

Key words: *investments, investment activity, investment climate, investment process.*